

Korupcijas uztveres indekss 2021. gadā

Starptautiskās pretkorupcijas organizācijas *Transparency International* publiskotais pasaules valstu korupcijas uztveres indekss (turpmāk – KUI) tiek aprēķināts 180 pasaules valstīm (teritorijām). 2021. gadā Latvija KUI ierindojās 36. vietā (kāpums pret 2020. gadu par sešām vietām), saņemot 59 (+2) punktus no 100 iespējamajiem.

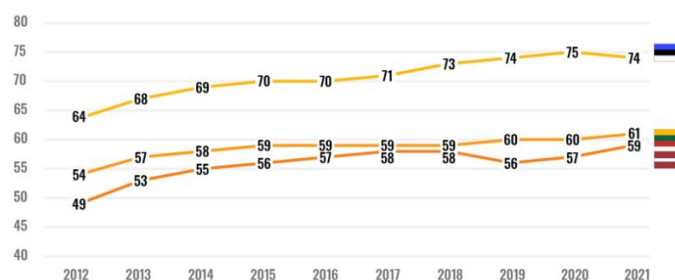
Salīdzinājumam Latvijas kaimiņvalsts Igaunija ir 13. vietā ar 74 (-1) punktiem un Lietuva – 24. vietā ar 61 (+1) punktu. Starp 27 Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvija ir 15. vietā, Lietuva 13. vietā un Igaunija 8.vietā. 1. tabulā apkopoti datu avoti ar rādītāju vērtībām visām trim Baltijas valstīm un norādītas izmaiņas Latvijas rādītājos salīdzinājumā ar 2020. gadu.

1. tabula

Avots	Valstu skaits, kuru KUI rādītājā avots ņemts vērā	EE	LV	LT
1. Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Index	41	88	70 (0)	62
2. Bertelsmann Foundation Transformation Index	138	77	61 (+4)	73
3. Economist Intelligence Unit Country Ratings	132	72	55 (0)	55
4. Freedom House Nations in Transit	30	71	62 (0)	62
5. Global Insight Country Risk Ratings	180	71	59 (0)	59
6. IMD World Competitiveness Yearbook	64	70	53 (-1)	53
7. PRS International Country Risk Guide	140	67	41 (0)	50
8. Varieties of Democracy Project	176	75	69 (+1)	71
9. World Economic Forum Executive Opinion Survey	131	78	59 (+16)	60
10. World Justice Project Rule of Law Index	137	74	59 (N/A)	60
	KUI vērtība	743	588	605
		74 (-1)	59 (+2)	61 (+1)

Vērtējot pēdējo gadu dinamiku, ir redzams, ka kopš 2012. gada Latvijas KUI vērtība ir pieaugusi par 10 punktiem, kas ir aptuveni par vienu punktu gadā, tāpēc 2021. gada pieaugums par diviem punktiem ir vērā ņemams rezultāts. Līdzīga pieauguma dinamika ir arī Igaunijai, savukārt Lietuvai pieaugums ir lēnāks – par septiņiem punktiem. Latvijas KUI vērtības dinamika pielīdzināma Igaunijas un ir straujāka nekā Lietuvai (skat. 1. attēlu).

KORUPCIJAS UZTVERES INDEKSS 2012-2021 LATVIJA, LIETUVA, IGAUNIJA

1. attēls. KUI rādījumu salīdzinājums Latvijai, Lietuvai un Igaunijai.

2021. gadā visu valstu vidējā KUI vērtība ir 43 punkti, kā arī 68% no vērtētajām valstīm KUI vērtība ir zem 50 punktiem. Vērtējot izmaiņas salīdzinājumā ar 2020. gadu, 66 valstīm (36,5%) KUI vērtība ir samazinājusies, 50 valstīm (27,6%) palikusi nemainīga un 65 valstīm (35,9%), t.sk. Latvijai un Lietuvai, pieaugusi.

KUI aprēķina pēc 180 valstu vai teritoriju privātā sektora uztveres indeksa par korupcijas līmeni publiskajā sektorā, ņemot vērā starptautisko un vietējo ekspertu viedokļus. To aprēķina, izmantojot 13 neatkarīgus datu avotus. Jāņem vērā, ka *Transparency International* katrai valstij izmanto atšķirīgu pētījumu avotu skaitu, no kuriem tiek aprēķināts KUI. Latvijai, Lietuvai un Igaunijai KUI aprēķinā tiek izmantoti 10 datu avoti – 10 dažādi starptautiskie pētījumi.

Latvijai 2021. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu pusei no izmantotajiem avotiem rādītājs nav mainījies, viena avota rādītājs ir samazinājies, trīs avotiem rādītājs ir pieaudzis, savukārt viens avots ir nācis klāt.

IMD World Competitiveness Yearbook¹ avota Latvijai aprēķinātais rādītājs ir samazinājies par vienu punktu. Avots novērtē valstu konkurētspēju ekonomikas, valsts pārvaldes, uzņēmējdarbības un infrastruktūras jomās. 2021. gadā šo rādītāju apkopēja 64 valstīm, un Latvija salīdzinājumā ar 2020. gadu ir pakāpusies par trīs vietām, ieņemot 38. vietu. KUI aprēķinā tiek izmantots šī avota rādītājs, kur vietējiem uzņēmējdarbības ekspertiem uzdod jautājumu – vai valstī pastāv korupcija?

Varieties of Democracy Project² avota Latvijai aprēķinātais rādītājs ir pieaudzis par vienu punktu. Avots novērtē demokrātiju 179 valstīs. Pētījums publicēts 2021. gada martā, proti, tajā izmantoti 2020. gada vai vecāki dati. KUI aprēķinā tiek izmantoti šī avota rādītāji: publiskā sektora korupcijas indekss, augstāko amatpersonu korupcijas indekss, korupcija normatīvo aktu izstrādē un pieņemšanā un korupcija tiesās.

Bertelsmann Foundation Transformation Index avota Latvijai aprēķinātais rādītājs ir pieaudzis par četriem punktiem. Tas izvērtē konkrētas valsts politisko, ekonomisko un valsts pārvaldes situāciju, KUI aprēķinā izmantojot vērtējumu par valsts amatpersonu notiesājošiem spriedumiem par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un valsts spējām ierobežot korupciju. *Bertelsmann Foundation Transformation Index* pētījums par periodu no 2020. gada līdz 2021. gadam tiks publicēts 2022. gada pirmajā pusē, un šobrīd ir pieejams tikai iepriekšējais pētījums par periodu no 2017. gada līdz 2019. gadam.

World Economic Forum Executive Opinion Survey ir ikgadēja uzņēmēju aptauja četrās dažādās jomās, kuru veic Globālā konkurētspējas pētījuma ietvaros, Latviju ierindojot 38. vietā no 131 valsts (skat. 2. attēlu). Globālajā konkurētspējas pētījumā tiek ņemta vērā informācija par iedzīvotāju uzticību valsts pārvaldei un iepriekšējā perioda KUI vērtību. Neskatoties uz to, ka 2021. gada KUI aprēķinā atkārtoti izmantots 2020. gada Globālās konkurētspējas pētījums (par 2021. gadu pētījums netika veikts), *World Economic Forum Executive Opinion Survey* rādītāja pieaugums ir ļoti iespaidīgs – par 16 punktiem (par 38%).

	2017	2018	2019	2020	2021	
Overall Rank	40	40	40	41	38	
Economic Performance	53	53	52	53	44	▼
Government Efficiency	36	33	33	32	32	▼
Business Efficiency	39	40	43	44	42	✓
Infrastructure	35	37	35	37	35	▼

2. attēls. *World Economic Forum Executive Opinion Survey* novērtējums.

¹ *IMD World Competitiveness Yearbook*: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/LV/wcy>

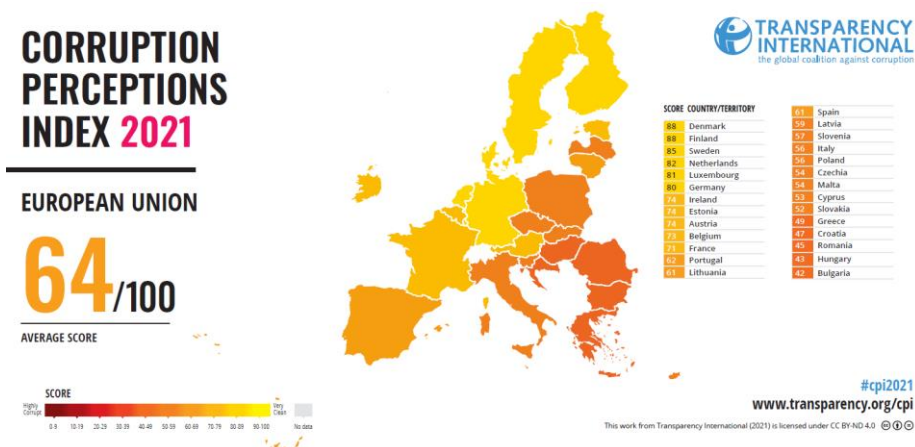
² *Varieties of Democracy Project*: <https://www.v-dem.net/vdemds.html>

*World Justice Project Rule of Law Index*³ avots aplūko jautājumus par valsts amatpersonu amatu izmantošanu personiska labuma gūšanai. Šo avotu 2020. gadā izmantoja Igaunijas KUI aprēķinā un no 2021. gada izmanto arī Latvijas un Lietuvas vērtējumā. Piešķirtais punktu skaits Latvijai (59 punkti) un Lietuvai (60 punkti) ir līdzīgs, Latviju ierindojot 24. vietā un Lietuvu 18. vietā no 137 valstīm. *World Justice Project Rule of Law Index* faktorā “Korupcijas neesamība” (*Absence of corruption*) Latvija ierindota 34. vietā, Lietuva – 26. vietā un Igaunija – 19. vietā. Korupcijas neesamības faktorā vērtē trīs korupcijas izpausmes – kukuļošana, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana privātām interesēm un publisko finanšu līdzekļu izšķērdēšana.

PRS International Country Risk Guide avota pētījumā tiek apkopota riska informācija un veiktas nākotnes prognozes par finansiālo, politisko un ekonomisko jomu, tostarp politiskajā jomā aplūkojot arī tādus korupcijas jautājumus kā nepotisms, labvēlīga attieksme, amatu dalīšana, aizliegta partiju finansēšana un aizdomīgi cieša saikne starp politiķiem un uzņēmējiem. Latvijas rādītājs nav mainījies un ir zem vidējās vērtības, krietni atpaliekot no kaimiņvalstu vērtējumiem. Latvijas vērtējumā, visticamāk, netika ņemtas vērā 2020. gadā veiktās izmaiņas Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, piešķirot politiskajām partijām lielāku valsts finansējumu un ierobežojot ziedojumu un biedru naudas maksimālo apmēru.

2021. gadā Latvijas KUI vērtība ir pieaugusi daudz straujāk nekā kaimiņvalstīm un ir lielāka nekā Čehijai, Polijai, Itālijai un Slovēnijai. Latvijas KUI rezultāti pēdējo trīs gadu laikā ir stabili kāpuši, īpaši ņemot vērā faktu, ka aprēķinā tiek izmantoti 1-2 gadus veci dati.

Analizējot KUI aprēķinā izmantotos datu avotus, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs secina, ka Latvijā kopš 2020. gada ir veikti dažādi uzlabojumi, piemēram, izveidota Ekonomisko lietu tiesa, piešķirts lielāks valsts budžeta finansējums politiskajām partijām, ierobežots ziedojumu un biedru naudas apmērs, pieņemts notiesājošs spriedums pirmās instances ilgstošā iztiesāšanas stadijā esošā krimināllietā, kurā pie atbildības tiek saukts bijušais Ventspils domes priekšsēdētājs, kas, visticamāk, netika ņemts vērā 2021. gada KUI vērtības aprēķinā. 2021. gadā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs arī veica socioloģisko iedzīvotāju un uzņēmēju aptauju un plašu sociālo kampaņu, lai mazinātu toleranci pret korupciju. Šie iepriekšminētie fakti, visticamāk, tiks izmantoti nākotnes KUI vērtību aprēķinā, to turpinot palielināt un tuvinot Eiropas Savienības vidējai vērtībai (64 punkti, skat. 3. attēlu).

3. attēls. Eiropas Savienības valstu KUI rādītāji.

³ *World Justice Project Rule of Law Index*: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2021/Latvia>